

Η 18η Νοέμβρη

Ένα αφήγημα, απάντηση στο ερώτημα  
τι να την κάνουμε τη φιλοσοφία σήμερα.

**ο λόγος και τα πάθη**



“Αφού με δίδαξε η πείρα ότι όλα όσα συμβαίνουν συνήθως στην κοινή ζωή είναι μάταια και μηδαμινά,...

... και βλέποντας ότι όλα όσα φοβόμουν ή γίνονταν  
αφορμή να δοκιμάζω φόβο...



... δεν είχαν καθαυτά τίποτε καλό ούτε κακό παρά μόνο στο βαθμό που με αναστάτωναν...

... αποφάσισα τελικά να αναζητήσω μήπως υπήρχε κάποιο πραγματικό και κοινωνήσιμο αγαθό που μόνο αυτό να ήταν η αιτία που θα επηρέαζε τη σκέψη,...

... αποκλείοντας όλα τα υπόλοιπα- ή, ακριβέστερα  
ακόμη,...

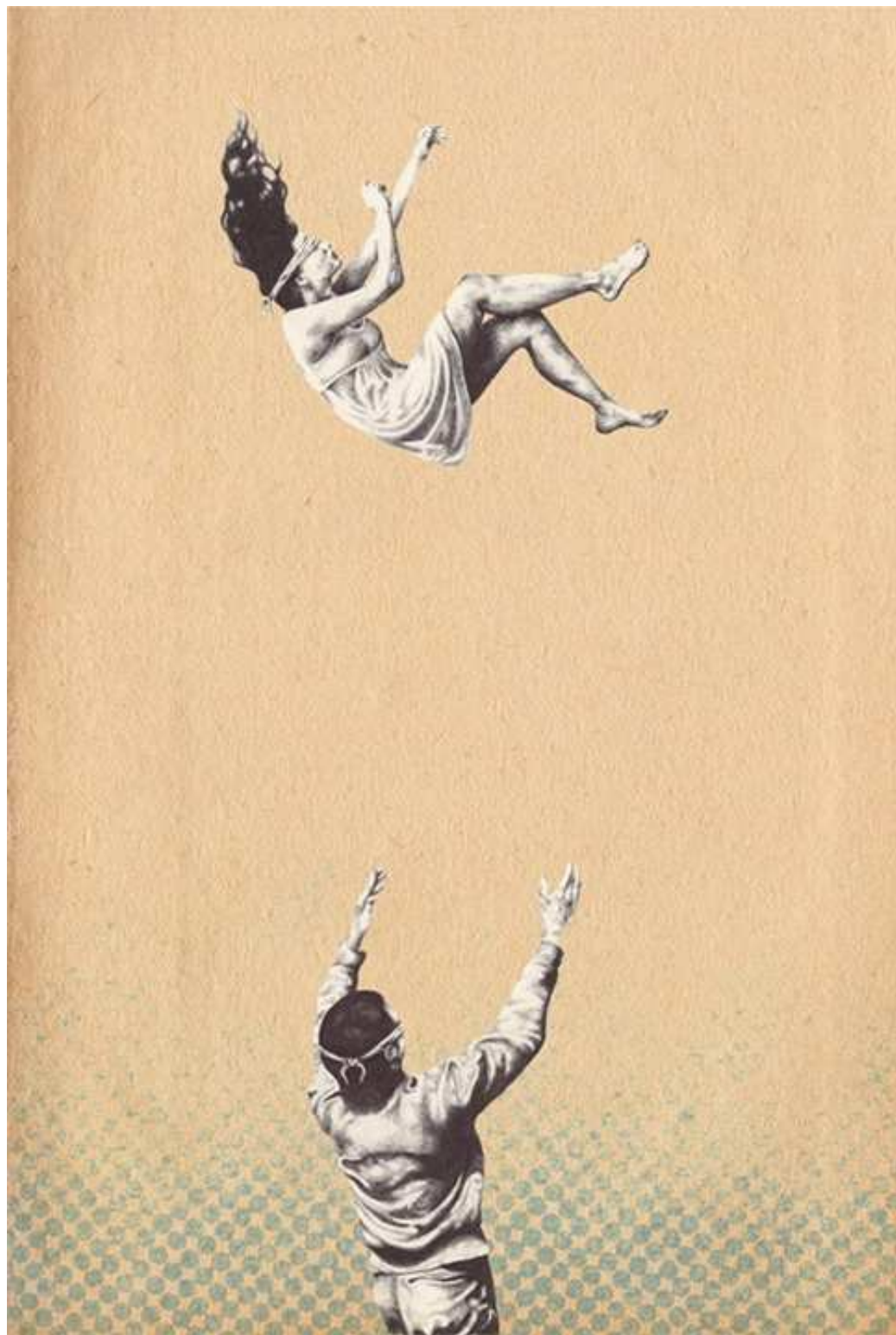


... κάποιο πράγμα που η ανακάλυψη και η απόκτηση του  
θα μου πρόσφεραν για πάντα την ικανοποίηση μιας  
υπέρτατης και αδιάκοπης χαράς.

Λέω ότι τελικά αποφάσισα: πράγματι, στην πρώτη ματιά φαινόταν απερισκεψία να απαρνηθώ κάτι σίγουρο για ένα πράγμα αβέβαιο ακόμη”



‘Κανείς δεν μπορεί να  
αρνηθεί το γεγονός ότι ο  
άνθρωπος,  
όπως και τα υπόλοιπα  
όντα,  
προσπαθεί,  
όσο εξαρτάται από τον  
ίδιο,  
να διατηρήσει το είναι του.



Αν μπορούσε να γίνει  
αντιληπτή εδώ κάποια  
διαφορά,

αυτή θα έπρεπε να  
προέρχεται από το ότι

ο άνθρωπος έχει δήθεν  
ελεύθερη βούληση”



“Οι φιλόσοφοι αντιλαμβάνονται τα πάθη που μας βασανίζουν ως διαστροφές, στις οποίες οι άνθρωποι ενδίδουν από δικό τους φταίξιμο,...



... γι' αυτό και συνηθίζουν να τα περιγελούν, να τα οικτίρουν, να τα στηλιτεύουν ή (όσοι θέλουν να δείχνουν πιο ευσεβείς) να τα καταριώνται”.



“Οι περισσότεροι που  
έγραψαν για τα Πάθη  
και τη ζωή των  
ανθρώπων μοιάζουν να  
διεξέρχονται όχι φυσικά  
πράγματα,

που έπονται από τους  
κοινούς νόμους της  
φύσης,

αλλά πράγματα που είναι  
έξω από τη φύση.



Μοιάζουν μάλιστα  
να συλλαμβάνουν τον  
άνθρωπο στη φύση  
σαν να είναι  
κράτος εν κράτει.



Διότι πιστεύουν ότι ο  
άνθρωπος διασαλεύει  
μάλλον,  
παρά ακολουθεί την τάξη  
της φύσης,  
ότι έχει απόλυτη δύναμη  
επί των ενεργειών του...

... και ότι δεν καθορίζεται από τίποτε άλλο,  
παρά από τον εαυτό του”.



“Αποκαλώ απολύτως ελεύθερο έναν άνθρωπο στο μέτρο που καθοδηγείται από τον λόγο,

επειδή τότε η δράση του καθορίζεται από αιτίες που μπορούν να κατανοηθούν πλήρως από την φύση του και μόνο,

όσο κι αν οι αιτίες αυτές καθορίζουν την δράση του κατά τρόπο αναγκαίο.

Πράγματι, η ελευθερία δεν αίρει αλλά, αντιθέτως, θέτει την αναγκαιότητα της δράσης”.

**για τους όρους και τις αιτίες της κοινής ζωής**

“Τα άτομα είναι ως πολίτες αυτού του κράτους ιδιώτες,  
που έχουν το συμφέρον τους ως σκοπό...”

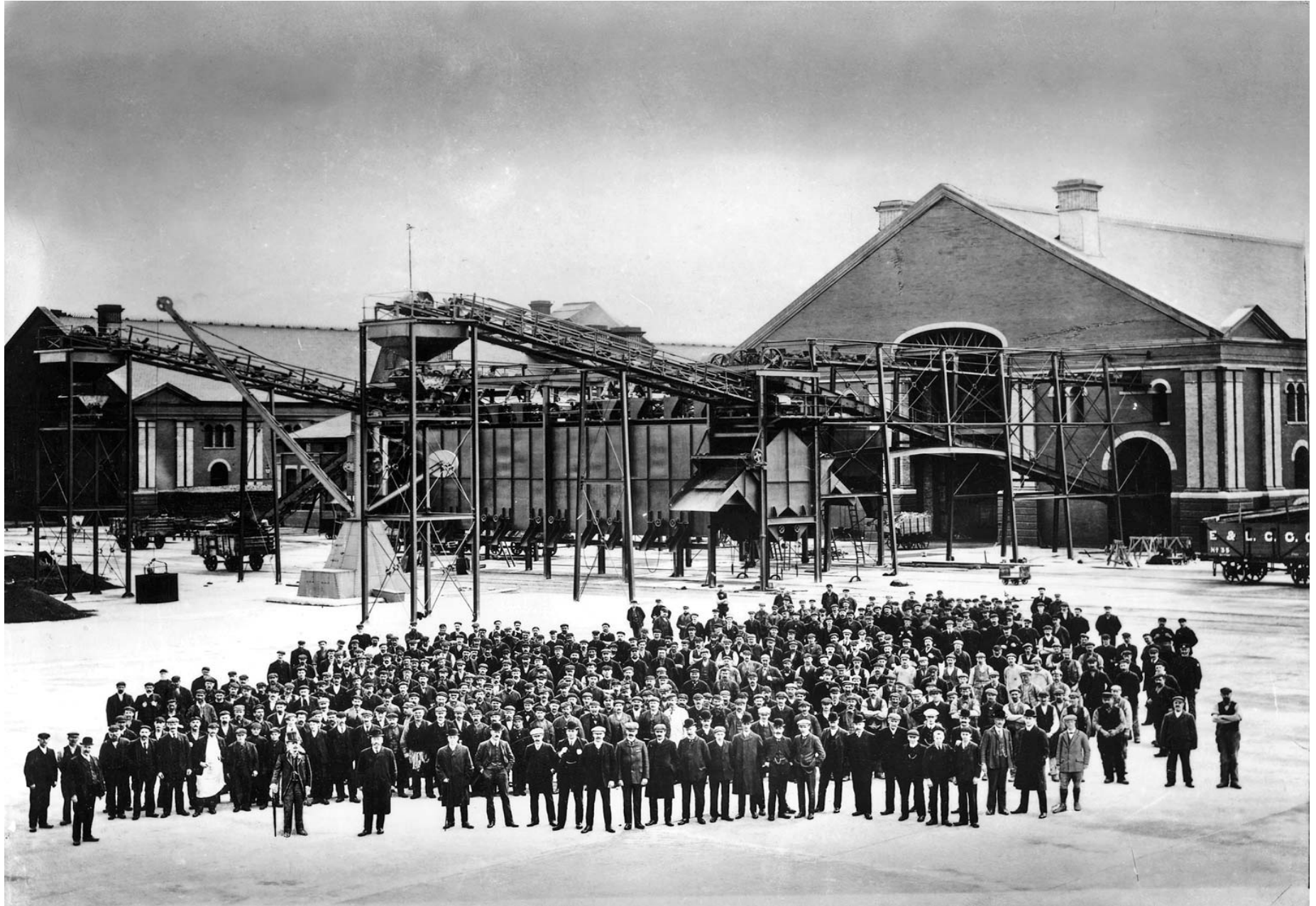


... Αφού αυτός διαμεσολαβείται διά του γενικού, που τους φαίνεται έτσι ως μέσον,...



... μπορεί να επιτευχθεί από αυτούς, μόνο στο βαθμό που προσδιορίζουν τη βούληση, θέληση και πράξη τους με γενικό τρόπο...

... και καθίστανται κρίκος αυτής της αιτιακής αλυσίδας”.



“Η αντίληψη σύμφωνα με την οποία ο άνθρωπος μέσα σε μια αποκαλούμενη φυσική κατάσταση...



Tafel 17 (siehe Seite 446). Eingeborene von Nauru.

... ζει δήθεν ελεύθερα σε σχέση με τις ανάγκες του, χωρίς να λαμβάνει υπόψη της το στοιχείο της απελευθέρωσης που βρίσκεται στην εργασία, είναι αναληθής γνώμη...”.





“Οι άνθρωποι κάνουν την ίδια την ιστορία τους, δεν την κάνουν όμως κάτω από ελεύθερες συνθήκες που διάλεξαν μόνοι τους,...



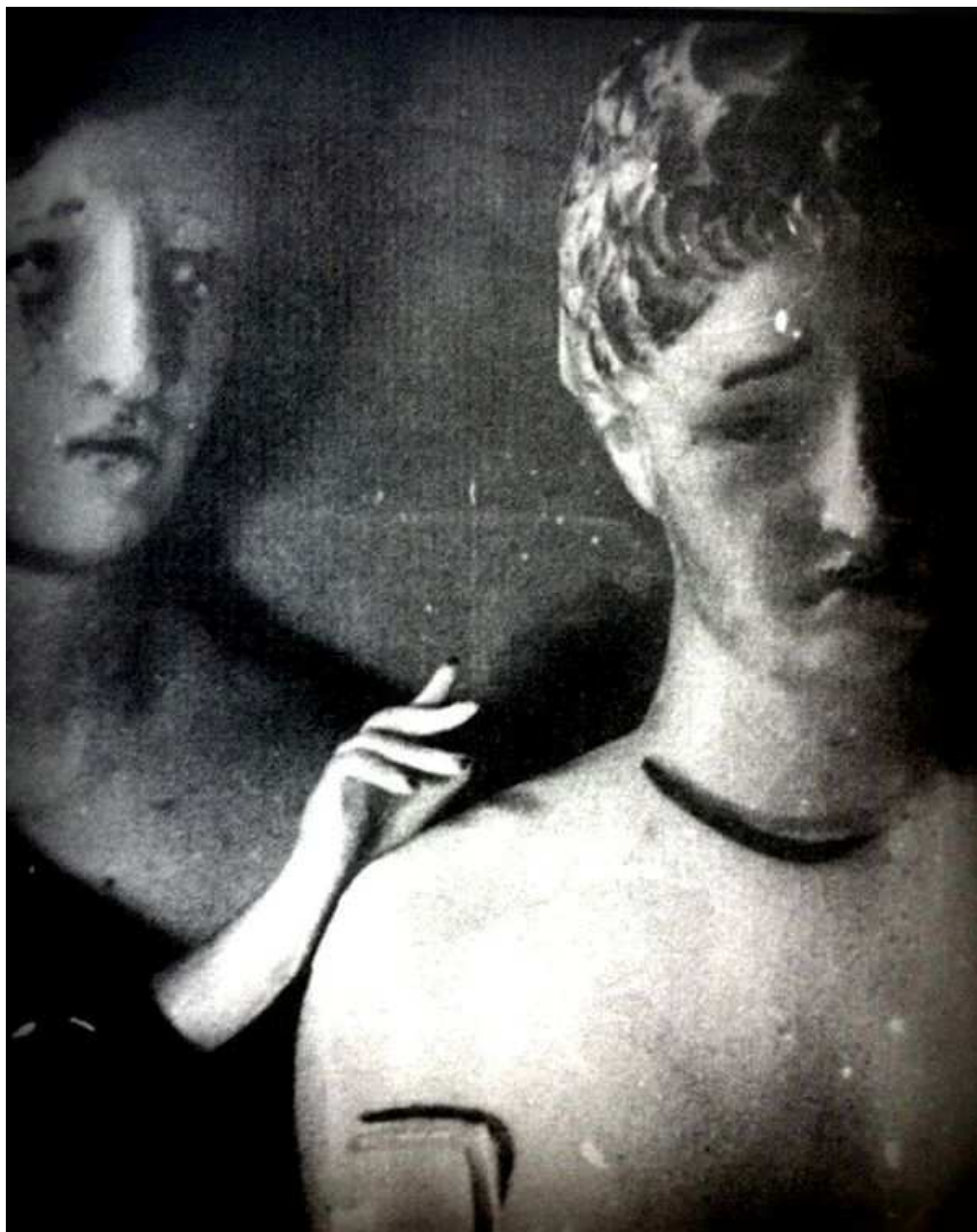
... μα κάτω από συνθήκες που βρέθηκαν άμεσα, που δόθηκαν και κληρονομήθηκαν από το παρελθόν.

Η παράδοση απ' όλες τις πεθαμένες γενιές βαραίνει σαν εφιάλτης πάνω στα μυαλά των ζωντανών.

Και ίσα-ίσα, όταν φαίνονται να ασχολούνται για να ανατρέψουν τους εαυτούς τους και τα πράγματα

και να φτιάξουν κάτι που δεν υπήρχε ακόμα,

σε τέτοιες ίσα-ίσα εποχές επαναστατικής κρίσης,...



... επικαλούνται με αγωνία τα πνεύματα του παρελθόντος  
στην υπηρεσία τους, δανείζονται τα ονόματά τους,...



... τα πολεμικά τους συνθήματα, τις φορεσιές τους για να παρουσιάσουν μ' αυτή τη μεταμφίεση, που την έκανε ο χρόνος σεβάσμια,...

... και μ' αυτή τη δανεισμένη γλώσσα  
την καινούρια σκηνή της παγκόσμιας ιστορίας”.



“Ο τελικός λόγος,  
στόχος ή σκοπός, για  
τον οποίο οι άνθρωποι

(που αγαπούν από  
φυσικού τους την  
ελευθερία και την  
κυριαρχία επί των  
άλλων)

επιβάλλουν  
περιορισμούς στον  
εαυτό τους

(περιορισμούς που  
χαρακτηρίζουν τη ζωή  
σε μια πολιτική  
κοινότητα)...



... είναι η πρόνοια  
για την αυτοσυντήρησή  
τους  
και κατ' επέκταση  
για μια πιο ευχάριστη  
ζωή”.

“Ο τρόπος είναι ο εξής: όλοι εκχωρούν ολόκληρη τη δύναμη και την ισχύ τους σ' έναν άνθρωπο...



... ή σε μια συνέλευση ανθρώπων,  
στο πλαίσιο της οποίας είναι δυνατή, με βάση την αρχή  
της πλειοψηφίας,  
η αναγωγή όλων των βουλήσεων σε μία”.

“καθοδηγούμαστε περισσότερο από τις ορέξεις μας  
παρά από τον λόγο”



“οι άνθρωποι εκ φύσεως επιθυμούν την πολιτική  
κοινωνία

και δεν μπορεί να συμβεί να τη διαλύσουν ποτέ εντελώς”.

**η φιλοδοξία “από την οπτική της αιωνιότητας”**

“Εβλεπα, φυσικά, ποια πλεονεκτήματα εξασφαλίζουν  
οι τιμές και τα πλούτη και ότι ήμουν αναγκασμένος να  
αποφεύγω να τα αναζητώ

εάν ήθελα να καταπιαστώ σοβαρά μ' αυτή την καινούρια  
και διαφορετική αναζήτηση. Και...



... αν τυχόν η ύψιστη ευτυχία βρισκόταν στις τιμές και τα πλούτη, αναγνώριζα με καθαρότητα ότι έπρεπε να τα στερηθώ”.

“έχει ο καθένας, από φυσικού την όρεξη να ζουν οι άλλοι σύμφωνα με τις ιδέες του...”



... καθώς όλοι έχουν παρόμοια όρεξη, ο ένας ύστερα γίνεται πρόσκομμα για τον άλλο, και επειδή όλοι θέλουν να τους παινεύουν και να τους αγαπούν όλοι φτάνουμε σ' ένα αμοιβαίο μίσος”.



“Οι άνθρωποι υπόκεινται κατά τρόπο αναγκαίο στα πάθη και είναι έτσι φτιαγμένοι ώστε να λυπούνται όσους δυστυχούν και...



... να φθονούν όσους ευτυχούν και να είναι επιρρεπείς περισσότερο στην εκδίκηση παρά στη μεγαλοψυχία...

... Ο καθένας εξάλλου επιθυμεί οι άλλοι να ζουν σύμφωνα με την ιδιοσυγκρασία του, να επιδοκιμάζουν ό,τι επιδοκιμάζει ο ίδιος και να απορρίπτουν ό,τι ο ίδιος απορρίπτει”.



Η φιλοδοξία είναι  
Επιθυμία που τρέφει και  
ενισχύει όλα τα πάθη,  
κατά συνέπεια αυτό το  
πάθος δύσκολα μπορεί  
να κατανικηθεί...

... Για τούτο όσον καιρό ένας άνθρωπος κατέχεται από την Επιθυμία, ταυτόχρονα είναι κυριευμένος κι από τη φιλοδοξία.

Οι καλύτεροι, λέγει ο Κικέρων, κεντρίζονται περισσότερο από τη δόξα.

Ακόμα και οι φιλόσοφοι που γράφουν βιβλία, συμβουλεύοντας να περιφρονούμε τη δόξα, ωστόσο αναγράφουν σ' αυτά τα ονόματά τους”.

“Τους τελευταίους αιώνες οι άνθρωποι προήγαγαν την επιστήμη... εν μέρη επειδή πίστευαν ότι με την επιστήμη κατείχαν και αγαπούσαν κάτι ανιδιοτελές, αβλαβές, αύταρκες, αληθινά αθώο,...



... στο οποίο οι κακές παρορμήσεις του ανθρώπου δεν είχαν καμιά θέση...

... Αυτό ήταν το κυριότερο κίνητρο του Σπινόζα που ένωθε θεϊκός όταν άγγιζε τη γνώση”.

“Αυτό που κάνουμε οι άλλοι δεν το καταλαβαίνουν ποτέ μόνο το επαινούν ή το επικρίνουν”.



A "Επαινείται κανείς μόνο από τους ομοίους του!"

B "Ναι, και όποιος σε επαινεί σου λέει: είσαι όμοιός μου"



“Καθετί στη φύση και στην ιστορία το οποίο είναι του είδους μου μού μιλάει, με κεντρίζει και με παρηγορεί...



... τα άλλα δεν τα ακούω ή τα ξεχνάω αμέσως...



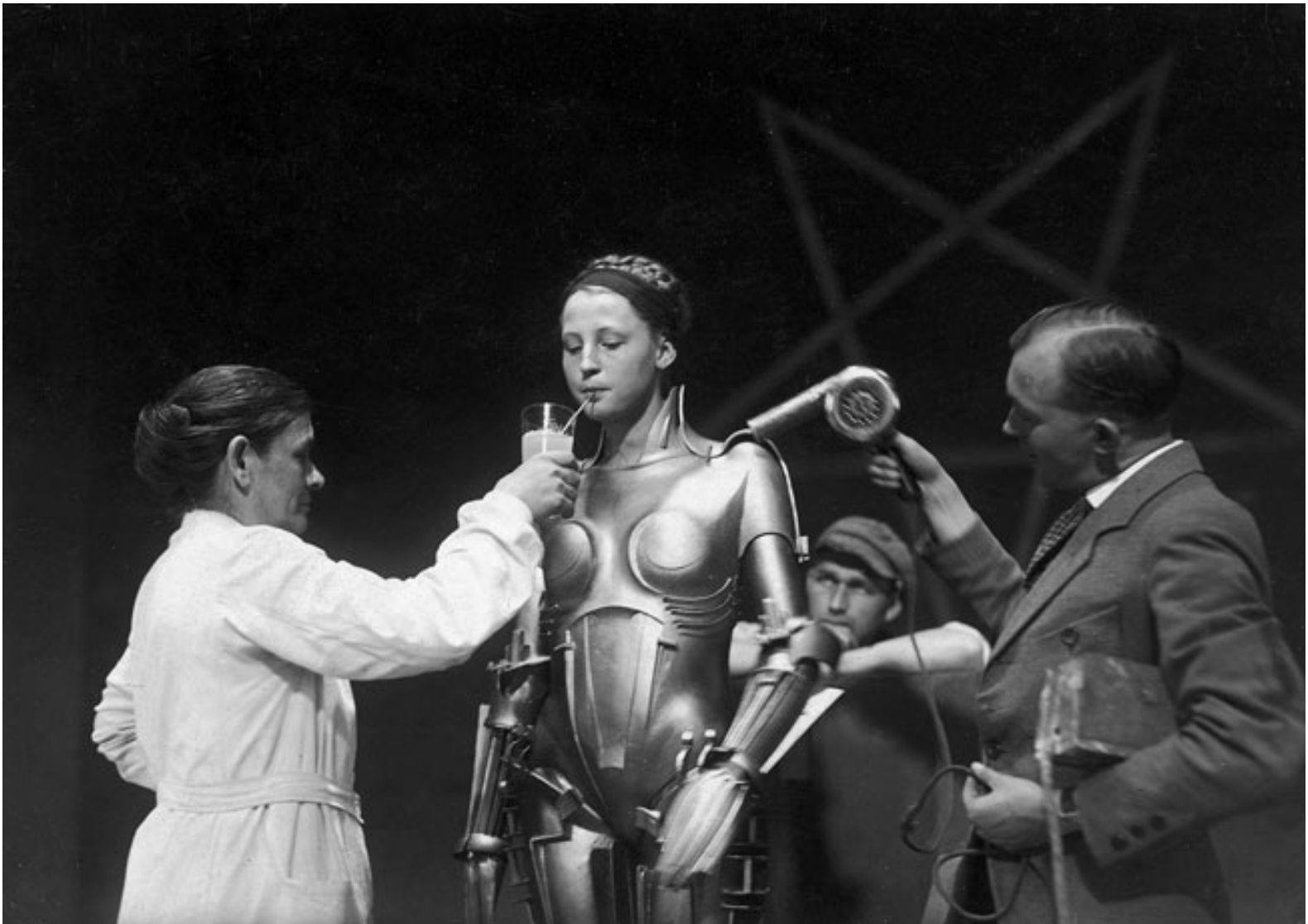
... Βρισκόμαστε πάντα μόνο στη δική μας συντροφιά”.

“Ο στοχαστής βλέπει τις πράξεις του σαν έρευνες και ερωτήσεις – σαν απόπειρες να βρει κάτι...

... Η επιτυχία και η αποτυχία είναι γι' αυτόν πριν απ'  
όλα απαντήσεις...



... Το να θυμώνει ή το να νιώθει τύψεις επειδή κάτι πάει στραβά, αυτό το αφήνει σε κείνους που ενεργούν επειδή τους το διέταξαν και που θα φάνε ξύλο αν ο αφέντης τους δεν ικανοποιηθεί με το αποτέλεσμα”.



**Και τότε, η φιλοσοφία τι χρειάζεται  
σ' αυτούς τους δίσεκτους καιρούς;**



“Οι φιλόσοφοι μέχρι τώρα ερμήνευαν τον κόσμο με διάφορους τρόπους. Το ζήτημα όμως είναι να τον αλλάξουμε”.

“Η ζωή της γνώσης είναι η ζωή που μένει ευτυχισμένη παρά τη δυστυχία του κόσμου”.



“Το δυσκολότερο πράγμα στη φιλοσοφία είναι να μη λες περισσότερα απ' όσα γνωρίζεις,...



... να βλέπεις λ.χ. πως, όταν βάζουμε δύο βιβλία με τη σωστή τους σειρά, δεν σημαίνει πως τα βάλαμε και στην τελική τους θέση”.



“Τα όρια της γλώσσας μου σημαίνουν τα όρια του  
κόσμου μου”

“Γι' αυτό που δεν μπορούμε να μιλάμε, θα πρέπει να σωπαίνουμε”.



“Στη φιλοσοφία μόνο από τη φλυαρία πρέπει κανείς να φυλάγεται”.



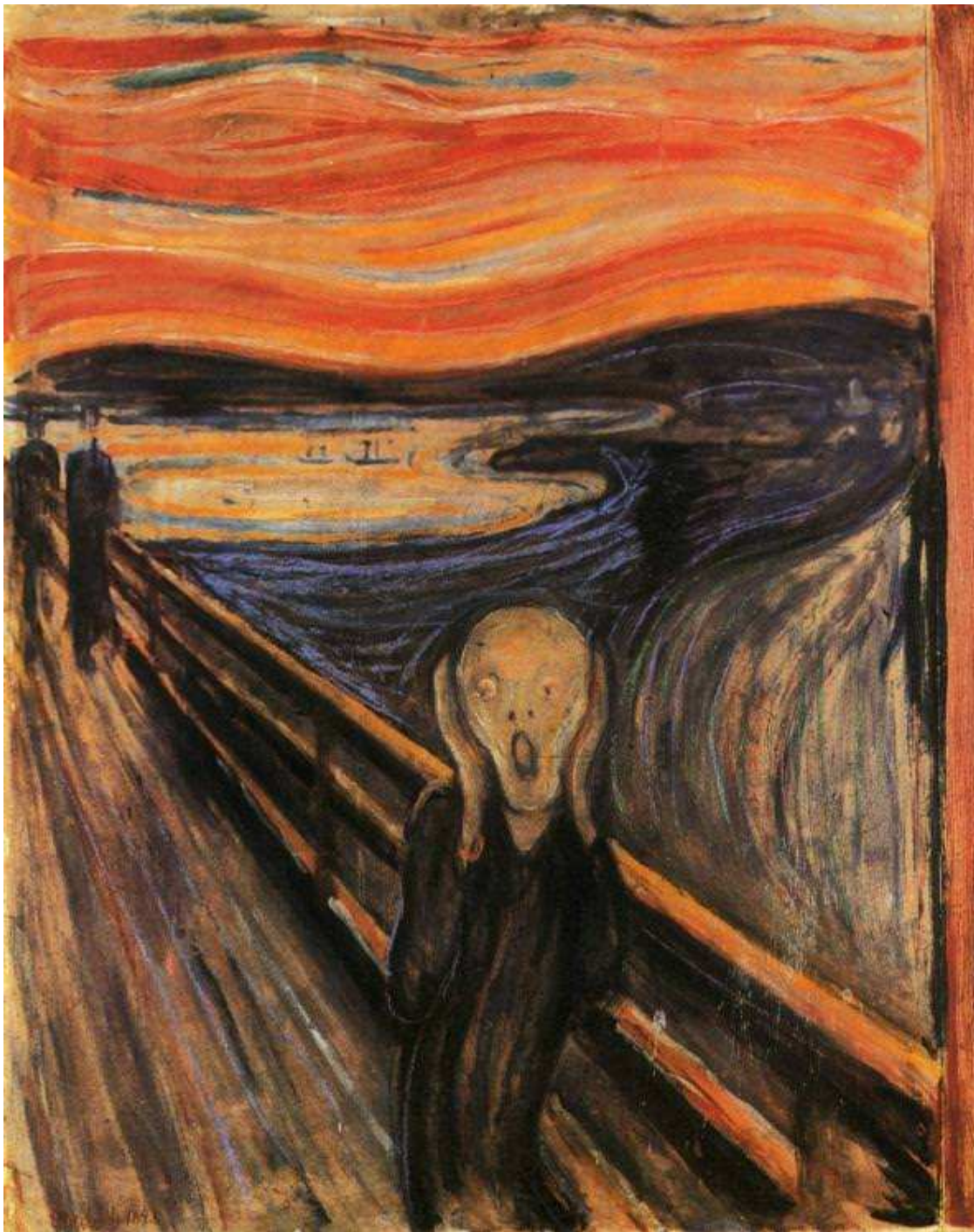
“Στη φιλοσοφία είναι δύσκολο να μην το παρακάνεις”.



“Η ανθρώπινη ματιά έχει από μόνη της τη δύναμη να δίνει αξία στα πράγματα...



... μόνο που έτσι τα κάνει να κοστίζουν πιο πολύ”.



Καμιά κραυγή οδύνης  
δεν μπορεί  
να είναι μεγαλύτερη  
από την κραυγή  
ενός ανθρώπου.

Τα κείμενα είναι των:

Baruch Spinoza

Thomas Hobbes

Wilhelm Friedrich Hegel

Karl Marx

Friedrich Wilhelm Nietzsche

Ludwig Josef Johann Wittgenstein

Αξιοποιήθηκαν μεταφράσεις των

B. Jacquemart,

B. Γρηγοροπούλου,

A.I. Στυλιανού,

Eu. Βανταράκη,

Στ. Γιακουμή,

Γρ. Πασχαλίδη,

Αιμ. Μεταξόπουλου,

M. Ζωγράφου,

Z. Σαρίκα,

K.M. Κωβαίου

Αξιοποιήθηκαν εικόνες που ταξιδεύαν στο Ίντερνετ  
και ήχοι δραστηριοτήτων στην πόλη

Βασίλης Συμεωνίδης

<http://www.simeonidis.mysch.gr/>

Νοέμβριος 2015

βίντεο για εκπαιδευτική χρήση